

A1α.β.

1. Λάθος (ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα)
2. Σωστό (ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν)
3. Σωστό (Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι)
4. Λάθος (Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν)
5. Σωστό (ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται)

B1. Ο Επιμηθέας αποδείχτηκε απερίσκεπτος («ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν) ως προς την κατανομή των δυνάμεων στα ἔμβια ὄντα. Ὅπως ἄλλωστε συνάδει και με την πραγματική σημασία του ονόματός του (ἐπί + μῆτις, αὐτός που σκέπτεται εκ των υστέρων, αὐτός που πρώτα πράττει και μετά σχεδιάζει) ξόδεψε χωρίς να το καταλάβει τις δυνάμεις και τα εφόδια για τα ζῶα («ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα»), αφήνοντας τον ἄνθρωπο «ἀκόσμητο» και ο ἴδιος βρέθηκε σε αδυναμία για το τι ἔπρεπε να πράξει («λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο»).

Και ἐνῶ η μοιρασιά που ἔκανε ο Επιμηθέας στα ζῶα ἦταν σοφή, καθὼς πέτυχε την ἰσορροπία των δυνάμεων και τη διαιώνιση των ειδῶν, ἐντούτοις μοιάζει να αφήνει το ἀνθρώπινο γένος ἀπροστάτευτο.

Τα παραπάνω συμβολίζει την ἐπιμηθεικὴ φάση, που ἀντιστοιχεί στον φυσικό χρόνο του βιολογικού σχηματισμοῦ των ζωικῶν ειδῶν, κλείνει με το ἀνθρώπινο εἶδος το οποίο ἐμφανίζεται τελευταίο στη σειρά των ζωικῶν οργανισμῶν. Ὡς τελευταίο μένει «ἀκόσμητον», που σημαίνει ὅτι ἔχει τα λιγότερα φυσικά εφόδια για να ἐπιβιώσει ως εἶδος στη φύση.

B2. Η λέξη ἔντεχνος σημαίνει, κατὰ πρότον, τον μέσα στα ὅρια της τέχνης, τον ἔμπειρο, τον ἐπιδέξιο. Με τη φράση «ἐντεχνος σοφία» ἐννοούμε τη σοφία που ἐμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη. Αρχικά η ἐννοια της σοφίας ἔχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την ἐμπειρία σε κάποια τέχνη, την ἀρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ἰατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμὸς ἔντεχνος ἐπιτρέπει ἐδῶ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει ἐπομένως πῶς αὐτοῦ του εἶδους τη σοφία ἐννοεῖ, και ὄχι αὐτὴν που συνδέουμε με τη γνώση των ἐπιστημῶν και τη φιλοσοφία. Η παραπάνω ἐννοια ταυτίζεται με την τεχνική ἰκανότητα και τις τεχνικές γνώσεις που δωρίζονται στον ἄνθρωπο ἀπὸ τον Προμηθέα μέσω της κλοπῆς, («κλέπτει Ἥφαιστον καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν»), για να μπορέσει να ἐξασφαλίσει στο ἀνθρώπινο γένος την εὐπορία και μέσω αὐτῆς τη διαιώνισή του («ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται»). Οι τεχνικές γνώσεις ἀνήκουν στον Ἥφαιστο και στην Ἀθηνά, στον πρώτο η τέχνη της φωτιάς ἐιδικότερα (ἔμπυρον τέχνην), χωρίς την οποία η ἐντεχνος σοφία δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεῖ («ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἦ

χρησίμην γενέσθαι»). Σε κάθε όμως περίπτωση η «*ἔντεχνος σοφία*» είναι προσιτή στον Προμηθέα και αυτός δύναται να την δώσει στους ανθρώπους. Σύμφωνα με τον μύθο, λοιπόν, ο άνθρωπος μπορεί να κατακτήσει «τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν».

Αντίθετα, ο Πρωταγόρας όμως θεωρεί σκόπιμο να αναφέρει στο σημείο αυτό της αφήγησης ότι ο Προμηθέας δεν μπόρεσε να δώσει στους ανθρώπους την πολιτική τέχνη, το υψηλότερο και καλύτερο δώρο, φυλαγμένο από τον ίδιο τον Δία («εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν»), αλλά με την πράξη κλοπῆς περιορίστηκε στο δώρο της τεχνογνωσίας, ευεργετικό βέβαια, αλλά κατώτερο. Γίνεται σαφές ότι η πολιτική τέχνη είναι ανώτερη κατάκτηση, η οποία στον μύθο χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεῶν και ὄχι των ανθρώπων, και αποτελεί στοιχείο εξουσίας του Δία («ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ») απέναντι στους ἄλλους θεοὺς και τον κόσμος. Επίσης, το γεγονός ότι η πολιτική τέχνη θεωρείται σημαντικότερη ἀπὸ τις τεχνικές δεξιότητες φαίνεται και ἀπὸ τον τρόπο που αυτή φυλάσσεται στον Ὀλυμπο: «πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν», δηλαδή φυλάσσεται η πολιτική ἀρετὴ ἀπὸ το Κράτος και τη Βία. Σε κάθε περίπτωση, γίνεται σαφές πως η πολιτική τέχνη ἀνήκει στο Δία και ἀνήκει σε αὐτόν τόσο ως ικανότητα ὡς και ως κτήση («ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ»).

Τέλος, είναι σαφές πως οι τεχνικές ικανότητες ἀνήκουν σε ἕνα πρώιμο στάδιο της ἀνθρωπότητας, το οποίο θα μπορούσε να ταυτιστεῖ με το προκοινωνικό στάδιο. Αντίθετα, η πολιτική τέχνη ταυτίζεται με ἕνα ὕστερο και ὄριμο στάδιο της ἀνθρωπότητας που ταυτίζεται με την πολιτική κοινωνία και τις διευρυμένες και περίπλοκες σύνθετες σχέσεις που συνάδουν με τις οργανωμένες πόλεις-κράτη. Αὐτὴν την πολιτική τέχνη ἄλλωστε, ως σύμβολο της ωρίμανσης της ἀνθρώπινης κοινωνίας, αὐτό το κτήμα των Θεῶν, ισχυρίζεται ο Πρωταγόρας πως μπορεί να διδάξει στους νέους.

B3.

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

B4.

εἰμαρμένη: μερίδιο
ἐξιέναι: εισιτήριο
ἔσχε: σχήμα
κλέπτει: κλεψύδρα
λαθῶν: λήθη

B5.

Ο Προμηθέας είναι αυτός που, όπως δηλώνει και το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις *πρὸ* + *μητις* = σκέψη), σκέφτεται πριν κάνει κάτι, σταθμίζει τις συνέπειες και έπειτα προβαίνει σε πράξεις. Αποκαλείται σοφώτατος των Τιτάνων, «αἰολόμητις», βοηθός του Δία. Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε προνοητικό, διορατικό, σώφρονα, συνετό, προσεκτικό. Σύμφωνα με τον πρωταγόρειο μύθο, ο Προμηθέας αναλαμβάνει να επιθεωρήσει το έργο του αδελφού του. Αντιλαμβάνεται τότε ότι ο άνθρωπος απέμεινε γυμνός και ξυπόλητος και χωρίς στρωσίδια και χωρίς όπλα («γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον»), ον χωρίς δυνατότητα αυτοπεράσπισης, τη στιγμή μάλιστα που πλησίαζε η καθορισμένη μέρα της εξόδου του προς το φως. Όταν λοιπόν αντιλήφθηκε το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήρι της Αθηνάς και του Ηφαίστου και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και στην εξέλιξή του. Στον μύθο, δηλαδή, παρουσιάζεται ως ευεργέτης του ανθρώπου. Για τον άνθρωπο η πορεία από το εσωτερικό της γης στο φως συνιστά μια ανοδική πορεία από τις εξαρτήσεις της βιολογικής ύπαρξης στην αυτονομία του νοήμονος όντος. Αυτό το ποιοτικά διαφορετικό, σε σχέση με τα ζωικά είδη, πέρασμα του ανθρώπου από τη γη στο φως, από τη βιολογική παρουσία στη νοήμονα και αυτοπροσδιοριζόμενη ύπαρξη, αποδίδεται συμβολικά με τη μορφή του Προμηθέα.

Στο μεταφρασμένο απόσπασμα του Αισχύλου οι άνθρωποι πριν από την παρέμβαση του Προμηθέα δε διέθεταν πρακτική νοημοσύνη για να μπορούν να συλλάβουν, να κατανοήσουν τον κόσμο και να επινοήσουν τρόπους βελτίωσης της ζωής τους. Ο Προμηθέας, λοιπόν, είναι αυτός που τους διδάσκει όλες τις τέχνες: την ιατρική, τη φαρμακευτική, τη μαντική και τη μεταλλοτεχνία («τέχνες...σκαρφίστηκα», «αμυντικά...αρρώστιες», «πολυάριθμα...μαντικής», «μπρούτζο...χρυσάφι»).

Στόχος, λοιπόν, του Προμηθέα του Αισχύλου είναι να απαριθμήσει τις ευεργεσίες του, που αποτελούν άλλωστε τον υπερασπιστικό του λόγο απέναντι στη βία του Δία. Βέβαια ο Προμηθέας παρουσιάζεται από τον Αισχύλο να είναι περισσότερο αλαζονικός και να μιλά με αυταρέσκεια για τα επιτεύγματά του («Να το έργο μου», «Κανείς..Προμηθέα») ενώ ο Πρωταγόρας στον μύθο αναφέρεται στις ευεργεσίες του Προμηθέα στο πλαίσιο κοινωνιολογικών και ανθρωπολογικών προβληματισμών: κάνει αναφορά στα δώρα του Προμηθέα, προκειμένου σταδιακά να φτάσει να αποδείξει «το διδακτόν της πολιτικής αρετής» ως δώρο του Δία.

Επομένως ο Πρωταγόρας δίνει έμφαση στον φιλόανθρωπο χαρακτήρα του Τιτάνα. Ο Πρωταγόρας κρατά προφανώς την αισχύλεια θεώρηση και την αισχύλεια αισιοδοξία. Αν όμως ο Αισχύλος είναι ένας τραγικός ποιητής με βαθύτατες φιλοσοφικές ανησυχίες, ο Πρωταγόρας είναι ένας φιλόσοφος με έντονους "κοινωνιολογικούς" προβληματισμούς. Είναι λοιπόν φυσικό οι

προβληματισμοί αυτοί να εκφράζονται και να υπογραμμίζονται με ιδιαίτερη έμφαση στη δική του εκδοχή του προμηθεϊκού μύθου.

Γ.1. Εγώ, βέβαια, είμαι απλός πολίτης, όμως γνωρίζω καλά ότι, από την μια πλευρά, είναι πολύ καλύτερο να διδάσκεται κάποιος το σωστό που προέρχεται από την ίδια του τη φύση και από την άλλη πλευρά (να διδάσκεται) από όσους πράγματι γνωρίζουν κάτι καλό παρά από αυτούς που έχουν την τέχνη να εξαπατούν (τους άλλους). Ίσως λοιπόν τα λόγια μου δε μοιάζουν με αυτά που χρησιμοποιούν οι σοφιστές. Άλλωστε, δεν έχω αυτόν τον σκοπό.

Γ.2. Ο Ξενοφών στο παραπάνω απόσπασμα από τον λόγο του «Κυνηγετικός» επικρίνει τους σοφιστές για την αρνητική επίδραση που ασκούν στους νέους και προβάλλει τον εαυτό του ως αληθινό δάσκαλο. Στην αρχή του αποσπάσματος αναφέρει ότι οι σοφιστές υποστηρίζουν πως καθοδηγούν τους νέους με σκοπό την απόκτηση της αρετής, ωστόσο κάτι τέτοιο δε συμβαίνει· μοιάζει μάλιστα να συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. (φασί μὲν ἐπ’ ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ’ ἐπὶ τούναντίον). Σύμφωνα με τον Ξενοφώντα οι σοφιστές δεν έχουν μπορέσει να καταστήσουν κανένα μαθητή τους ενάρετο (οὔτε γὰρ ἄνδρα που ἐωράκαμεν ὄντιν’ οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν). Άλλωστε ούτε με τα συγγράμματά τους οδηγούν τους νέους, τους μαθητές τους, στην αρετή (οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρή ἀγαθοὺς γίγνεσθαι) καθώς τα θέματα τα οποία πραγματεύονται είναι ανούσια και χωρίς ηθικό περιεχόμενο ενώ τους παρασύρουν σε επιφανειακές ηδονές (περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται, ἀφ’ ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναί, ἀρετὴ δ’ οὐκ ἔνι). Ο Ξενοφών υποστηρίζει ότι η μόρφωση που παρέχουν οι σοφιστές είναι ανάξια λόγου αφού εμποδίζει τους νέους, που εναποθέτουν τις ελπίδες τους σ’ αυτούς, να μάθουν κάτι χρήσιμο (ἐτέρων κωλύει χρησίμων καὶ διδάσκει κακά). Στη συνέχεια του κειμένου κατηγορεί με δριμύ τρόπο τους σοφιστές. Θεωρεί ότι το ύφος τους είναι εξεζητημένο (τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται), αλλά από τα λόγια τους δεν απορρέουν ουσιαστικά διδάγματα για τους νέους (γνῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ’ ἀρετὴν, οὐδαμοῦ). Στο τέλος του αποσπάσματος ο Ξενοφών συγκρίνοντας τον εαυτό του με τους σοφιστές υπαινίσσεται ότι αυτοί επιτυγχάνουν μόνο να εξαπατούν τους νέους που επιζητούν τη διδασκαλία τους (ὑπὸ τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἐχόντων) καθώς ενδιαφέρονται μόνο για τις επιτηδευμένες λέξεις και όχι για τη διδαχή και το ηθικό νόημα που θα έπρεπε να προκύπτει από αυτή (ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειε, γνῶμαι δέ, εἰ καλῶς ἔχοιεν). Με τις επικρίσεις του προς τους σοφιστές ο Ξενοφών υπερασπίζεται τη δική του διδακτική μέθοδο αναιρώντας το κύρος τους.

Γ.3.α.

Τριτόκλιτα ουσιαστικά:

ἄνδρα: τοὺς ἄνδρας

γράμματα: (τὸ) γράμμα

Αντωνυμίες:

ὄντιν(α): οὐστυνας

ῶν: οὔ

Γ.3.β.

Ρήματα που βρίσκονται σε πληθυντικό αριθμό:

ἑωράκαμεν

ἐποίησαν

παρέχονται

Υποτακτική αορίστου ενεργητικής φωνής:

ἑωράκαμεν : ἴδωμεν

ἐποίησαν : ποιήσωσι(ν)

παρέχονται : παράσχωσι(ν)

Γ4α. Υπόθεση: εἰ καλῶς ἔχοιεν (εἰ + ευκτική ενεστώτα) Απόδοση: ὀνόματα μὲν... οὐκ ἂν παιδεύσειε (δυνητική ευκτική αορίστου) Υποθετικός λόγος: απλή σκέψη του λέγοντος. Μετατροπή στο εἶδος που δηλώνει το προσδοκώμενο: [Υπόθεση: ἔάν, ἄν, ἦν + υποτακτική Απόδοση: οριστική μέλλοντα] Υπόθεση: ἔάν (ἄν, ἦν) καλῶς ἔχωσι(ν) Απόδοση: ὀνόματα μὲν... οὐκ παιδεύσει (ενν. γινῶμαι δὲ παιδεύσουσι(ν)).

Γ4β. «πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται»: η σύνταξη που παρατηρεῖται στην παραπάνω πρόταση είναι η παθητική σύνταξη με την οποία εξαιρείται η πράξη του ρήματος και το αποτέλεσμα της πράξεως. Επίσης παρατηρεῖται και αττική σύνταξη αφού το υποκείμενο του ρήματος «γέγραπται» που βρίσκεται σε γ' ενικό πρόσωπο είναι η ονομαστική πτώση του πληθυντικού αριθμού ουδετέρου γένους: «πολλά». Για να δοθεί ἔμφαση στο πρόσωπο που ενεργεῖ μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη της πρότασης σε ενεργητική σύνταξη. Μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: « Πολλὰ αὐτοὶ γεγράφασι(ν)».